

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2016. gada 13. septembrī Nr. 1-6/10

**Latvijas Republikas Satversmes tiesas
tiesnesim G.Kusiņam
Jura Alunāna ielā 1,
Rīgā, LV-1010**

Par tiesībsarga viedokli lietā Nr.2016-09-01

2016.gada 10.augustā Tiesībsarga birojā ir saņemta Satversmes tiesas vēstule ar lūgumu paust viedokli saistībā ar Satversmes tiesā izskatāmo lietu Nr.2016-09-01 „Par Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma 32.panta pirmās daļas vārda “internetā”, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk tekstā – „Satversme”) 100.pantam”.

Satversmes tiesā ir vērsušies vairāki Saeimas deputāti, lūdzot izvērtēt Priekšvēlēšanu aģitācijas likuma (turpmāk tekstā – „PAL”) 32.panta pirmās daļas vārda “internetā”, atbilstību Satversmes 100.pantam. Pieteicēji prasību pamato, norādot, ka PAL kompleksi regulē priekšvēlēšanu aģitācijas kārtību. PAL 32.panta pirmajā daļā ietvertais jēdziens “internets” ir definēts pārāk plaši. Pieteicēji sūdzībā atsaucas uz tiesu praksi, kur tiesas norāda, ka neuzskata par nepieciešamu analizēt un izvērtēt jēdziena “internets” saturisko tvērumu, jo faktiski jebkura interneta vietnē ietvertā informācija, kas tieši vai netieši saistīta ar vēlēšanu norisi, automātiski jāuzskata par publisku un tādu, kas atzīstama par priekšvēlēšanu aģitāciju. Tiesas secina, ka fiziskās personas personīgais konts sociālā tīkla (Twitter) vidē ir publisks avots, kas domāts jebkuram interneta lietotājam. Tiesa neanalizē, vai šī informācija nonāk tiešā sabiedrības rīcībā vai tā ir pieejama konkrētam, ierobežotam personu lokam, kas savā starpā apmainās ar saviem viedokļiem un uzskatiem. Tiesas, pēc iesniedzēju domām, nepamatoti ir noraidījušas viedokli, ka šādā faktiski privātā interneta vidē izteiktie viedokļi netiek uzspiesti ne vēlētāju kopumam un sabiedrībai kopumā, ne arī personām, kuras ikdienā nav šo virtuālo domu apmaiņas grupas dalībnieki un konkrētās interneta vietnes lietotāji. Pieteicēji uzskata, ka likumdevējs ir pieļāvis nesamērīgi plašu Satversmes 90. un 100.pantos noteikto personu pamattiesību ierobežojumu, aizliedzot PAL 32.panta pirmajā daļā vēlēšanu dienā, kā arī dienu pirms vēlēšanu dienas izvietot internetā priekšvēlēšanu aģitācijas materiālus.

Pieteicēji uzskata, ka apstrīdētā norma nesamērīgi aizskar personu tiesības uz vārda brīvību un sava viedokļa un uzskatu brīvu paušanu. Pieteicēji norāda savā pamatojumā to, ka likumdevējs, pieņemot PAL 32.panta pirmo daļu, ir gribējis panākt to, ka vēlēšanu dienā, kā arī dienu pirms vēlēšanu dienas vēlētājiem netiktu uzspiesti priekšvēlēšanu aģitācijas materiāli, no kuriem vēlētājs nevarētu izvairīties, piemēram, nejauši ieraugot tos televīzijas raidījumos, reklāmas slejās dažādos interneta tīkla resursos, dzirdot tos radio raidījumos, ieraugot tos vides reklāmās, vai citādā veidā, kas neapzināti un negribot varētu nokļūt līdz vēlētāja apziņai. Likumdevēja mērķis ir bijis panākt, lai vēlētājam vēlēšanu dienā, kā arī dienu pirms vēlēšanu dienas būtu pašam jāizdara secinājumi un vērtējums iepriekš redzētajam un dzirdētajam politiskās izvēles sakarā un lai to vairs neietekmētu pēkšņi un negaidīti. Likumdevējs ir norādījis uz diviem atšķirīgiem fundamentāliem aspektiem, proti, uz iespēju personai paust savu viedokli un uz aizliegumu izplatīt priekšvēlēšanu aģitācijas materiālus. Pēc pieteicēju domām, likumdevējs nepārprotami ir akcentējis un licis uzsvaru un personas tiesībām paust savu viedokli, un likumdevējam nav bijis leģitīms mērķis ierobežot viedokļa paušanu, par ko liecina debašu trūkums Saeimā attiecībā uz to, cik plaši likumdevējs vēlēties kontrolēt minētā likuma ievērošanu, īpaši attiecībā uz “internetu”, nedodot nekādu vērtējumu šā jēdziena piemērošanas robežām, uzskaites un kontroles kārtībai.

PAL, pēc pieteicēju domām, neliedz personai tādos saziņas līdzekļos kā elektroniskā sarakste vai telefons izklāstīt savam draugu un paziņu lokam, neatkarīgi no tā lieluma un skaitliskā sastāva, savas domas par kādu deputāta kandidātu arī vēlēšanu dienā. Pieteicēji atsaukas uz elektronisko saraksti, tādiem programnodrošinājumiem kā Skype, WhatsApp, Viber, un norāda, ka nebūtu pieļaujams, ja persona, izmantojot interneta vidē pieejamās tehnoloģijas, no sava privātā telefona vai datorierīces vienai vai vairākām personām vienlaicīgi nosūta elektronisko vēstuli vai telefona īsziņu, piezvana, un šādas darbības interpretētu kā likumā lietotā jēdziena “internets” pārkāpumu; nebūtu pieļaujams, ja persona lieto privātus interneta resursus, lai sazinātos ar draugiem un domubiedriem. Indivīds nevar paredzēt, vai likumā lietotais jēdziens “internets” skar tikai ziņu un reklāmas portālus vai arī personīgo e-pasta saraksti, sociālos tīklus un personīgo mājas lapu, kura eksistē interneta vidē. Iesniedzējuprāt, likumdevējs vispār nav vērtējis, vai un kādā veidā ar to tiek ierobežota vārda brīvība un vai šādi ierobežojumi ir samērīgi. Lietojot vispārīgu un plaši interpretējamu jēdzienu “internets”, būtu jāvērtē un jāprecizē leģitīmais mērķis tik plašam termina lietojumam, nosakot, kāda veida personas darbība interneta vidē ir atzīstama par profesionālu un tieši uz vēlētāja gribas ietekmēšanu vērsta, ņemot vērā interneta vides daudzējādo, plašo un ļoti bieži privāto lietojumu, kas nav tieši adresēts vēlētājam un neuzspiež tam savu gribu.

Pieteicēji ir lūguši atzīt PAL 32.panta pirmās daļu, ciktāl tā ietver jēdzienu “internets” par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk tekstā – „Satversme”) 90. un 100.pantiem un spēkā neesošu no normas pieņemšanas brīža.

Par grozījumiem Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā

PAL 32.panta pirmā daļa (redakcijā, kas bija spēkā no 16.04.2014 līdz 14.07.2016) noteica, ka “Vēlēšanu dienā, kā arī dienu pirms vēlēšanu dienas priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu izvietošana elektroniskā plašsaziņas līdzekļa radio programmās un raidījumos, publiskās lietošanas ārtelpās un iekštelpās, preses izdevumos, internetā un šā likuma 25.pantā minētajās institūcijās un kapitālsabiedrībās ir aizliegta, izņemot šā likuma 14., 17. un 19.pantā minēto tādu paziņojumu (sludinājumu)

izvietošanu, kuri informē par politiskās partijas, politisko partiju apvienības, vēlētāju apvienības vai deputāta kandidāta tikšanos ar vēlētajiem.”

PAL 32.panta pirmās daļas redakcija, kas ir spēkā pēc likumā 2016.gada 16.jūnijā veiktajiem grozījumiem (grozījumi stājās spēkā 2016.gada 15.jūlijā), nosaka: “Vēlēšanu dienā, kā arī dienu pirms vēlēšanu dienas priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu izvietošana elektroniskā plašsaziņas līdzekļa radio programmās un raidījumos, publiskās lietošanas ārtelpās un iekštelpās, preses izdevumos un šā likuma 25.pantā minētajās institūcijās un kapitālsabiedrībās, kā arī aģitācijas kā maksas pakalpojuma veikšana publisko elektronisko sakaru tīklos, tai skaitā internetā (neattiecinot to uz politisko partiju un to apvienību mājaslapām internetā) ir aizliegta, izņemot šā likuma 14., 17. un 19.pantā minēto tādu paziņojumu (sludinājumu) izvietošanu, kuri informē par politiskās partijas, politisko partiju apvienības, vēlētāju apvienības vai deputāta kandidāta tikšanos ar vēlētajiem.”

Par atzinuma sniegšanu, ja apstrīdētajā normā veikti grozījumi

Satversmes tiesas likuma 29.panta pirmās daļas 2.punkts paredz iespēju Satversmes tiesai izbeigt tiesvedību līdz sprieduma pasludināšanai, ja apstrīdētā tiesību norma (akts) ir zaudējusi spēku.

2016.gada 16.jūnijā Saeima grozīja PAL 32.panta pirmās daļas redakciju, nosakot, ka dienu pirms vēlēšanu dienas, kā arī vēlēšanu dienā internetā ir aizliegta tikai aģitācija kā maksas pakalpojums. Likumdevējs ir novērsis pieteikumā Satversmes tiesai norādīto nesamērīgo ierobežojumu Satversmes 100.pantā garantētajām tiesībām.

Tomēr jaunajā PAL 32.panta pirmās daļas redakcijā ir radīti riski, kas var nesamērīgi ietekmēt vēlētāju gribu.

Ja aplūkotās PAL normas mērķis ir novērst vēlētāju gribas ietekmēšanu, tad jāatzīst, ka grozījumi ir radījuši trūkumus, jo bez ierobežojuma aģitācijai internetā palikuši tādi informācijas plūsmas kanāli kā tiešsaistes sociālie tīkli - mikroblogošanas platformas (Twitter.com), tīmekļa vietnes (visu iespējamo veidu portāli un vortāli, piemēram, Facebook.com, draugiem.lv, ВКонтакте.ru, Одноклассники.ru u.tml.) un tiešsaistes tīkla lietotnes viedtālruniem (WhatsApp), kas pieļauj neierobežotam interneta lietotāju lokam saņemt vizuālu, tekstuālu un multimediju informāciju bez maksas un satura ierobežojumiem.

Izpētot Saeimā un pašvaldībās pārstāvētos populārākos politiķus, jāsecina, ka, piemēram, mikroblogošanas platformā Twitter sekotāju skaits atsevišķiem politiķiem ir mērāms sākot ar dažiem simtiem līdz vairākiem desmitu tūkstošiem, piemēram, N.Ušakovs - 93 100 sekotāji, A.Kaimiņš - 66 200 sekotāji, A.Lembergs - 26500 sekotāji, I.Viņķele - 10200 sekotāji, S.Ēlerte - 8643 sekotāji, L.Čigāne - 8259 sekotāji, M.Bondars - 7030 sekotāji, D.Reizniece-Ozola - 5659 sekotāji, U.Sesks - 3687 sekotāji, M.Kučinskis - 2508 sekotāji, A.Rāviņš - 1134 sekotāji, J.Rozenbergs - 2079 sekotāji, J.Baiks - 739 sekotāji.

Twitter kontā paustais noteiktā situācijā varētu nebūt apzīmēts kā apmaksāts aģitācijas pakalpojums, jo konta lietotāji par paziņojumiem (aģitāciju) savā kontā neveic maksājumus. Līdzīga situācija būs vērojama arī paziņojumu tiešsaistes sociālajos tīklos gadījumā, kur paziņojums vēlēšanu dienā varētu būt vērtējams kā tiešs vai netiešs aicinājums balsot par vai pret kādu politisko partiju, politisko partiju apvienību, vēlētāju apvienību vai deputāta kandidātu, bet nevarēs izpildīties otrs nosacījums pārkāpuma konstatēšanai, proti, maksas pakalpojums.

Rezumējot iepriekš norādīto, secinu, ka Saeima ir novērsusi pieteikumā Satversmes tiesai norādīto nesamērīgo ierobežojumu Satversmes 100.pantā garantētajām tiesībām.

Tomēr jaunajā PAL 32.panta pirmās daļas redakcijā ir radīti riski, kas var nesamērīgi ietekmēt vēlētāju gribu, jo dienu pirms vēlēšanu dienas, kā arī vēlēšanu dienā aģitācija internetā bez maksas nav pakļauta ierobežojumiem.

Ar cieņu
tiesībsarga vietā
tiesībsarga vietniece

I.Piļāne